

S E P T E M B A R

Majke mira/ Dobrovoljac zbog pravoslavlja/ Razočarao sam se
ponašanjem reformista/ Izaći ćemo kao pobjednici/ Krvavi pirovi nad
leševima nemoćnih/ Primorani na oružani odgovor/ Danas ratuju
patriote/ Pogled kandidata za duševnu bolnicu/ Front na Jadranu/
Ubice u božje ime/ Spremni za odbranu granice/ I Dubrovčani sanjaju
rat/ Na prvo mjesto stavimo čovjekov život/ Bljesak za planetu/ Pitanje
je dana ili sata/ Da branimo srpske teritorije/Vidaju rane i prebrojavaju
mrtve/ Zatišje zateže nerve/

I početkom septembra "Pobjeda" je opširno izvještavala o sukobima u Hrvatskoj, dajući tim vijestima često najveći, a gotovo uvijek udarni prostor na svojim stranicama. Prvog septembra na naslovnoj su strani "Pobjede" dominirala dva naslova: "Oslobođene Plitvice" i "Ustaše u rasulu".¹ Na sljedećim stranama brojne su informacije koje su se na ovaj ili onaj način odnosile na zbivanja u Hrvatskoj. Tako, jedan od komandanata (zagrebačke) Pete vojne oblasti, poručuje: "Spremno očekujemo dan D", a roditelji vojnika JNA, koji su u Bosanskoj Gradišci organizovali miting obećavaju: "Naši sinovi će ostati".² U Beograd su iz Banja Luke i Krajine stigle, kako se navodi, "Majke mira", sa ciljem da pruže podršku JNA. One smatraju da njihovi sinovi treba da ostanu u redovima jugoslovenske vojske i da Armija treba da razoruža sve paravojne formacije. Nasuprot njima, na protestu u Prištini Albanke su tražile da se "Armija vrati u kasarne".³

¹ "Pobjeda", br. 9249, 01.09.1991, str. 1.

² Isto, "Spremno očekujemo dan D"; "Naši sinovi će ostati", str. 3

³ Isto, "Majke mira"; "Protest albanskih žena", str. 3.

2.

Reporteri “Pobjede” izvještavaju i sa “ratom zahvaćenog područja”. Iz Krajine, ovoga puta, dvije reportaže: Prva o srpskoj princezi Lindi Karadžorđević koja je došla u Knin, i druga o Rusu-hirurgu koji je u Krajini - “Dobrovoljac zbog pravoslavlja”. Novinari “Pobjede” objašnjavaju da je ovaj Rus stigao u Knin preko Crne Gore i da ga, na njegovo zadovoljstvo, ovdje zovu “ruski četnik”. Ruski dobrovoljac je, takođe, oduševljen Crnom Gorom ali je razočaran crnogorskim političkim prilikama: “Na Petrov dan bio sam na Cetinje. Razočarao sam se ponašanjem reformista. Po mom mišljenju, oni su izdali Crnu Goru. Takvo ponašanje, bar kako je meni poznato, nije svojstveno Crnogorcima. No, nadam se da će izrodi napokon biti slomljeni.” Na kraju ove reportaže - optimizam: “Na kraju razgovora, jer se Olegu žurilo da ide na front poručio je da neće napuštati Knin dok se rat ne završi: Pravoslavlje mora pobijediti, bar na ovim krajevima. Pucati neću na žene i djecu, ali na naoružane protivnike iz svih oružja. A oružja i municije imamo dovoljno.”⁴

U istom broju “Pobjede” objavljen je i intervju sa dr N.Koljevićem, članom Predsjedništva BiH. Naslov intervjua - “Raspoznate antisrpske laži”, podnaslov - “Politika SDA maskirana. Antisrpska koalicija traje još od Branka i Hamdije. Sarajevo najveći srpski grad u Bosni i Hercegovini. Sporazum između Srba i Muslimana otkrio laž SDA i HDZ da nijesu u koaliciji protiv Srba. (Ne)principijelni Izetbegović”. Iz opširnog intervjua citiramo antrfile sa naslovom “Srbi”: “Mislim da srpski narod više nikada neće dozvoliti da ga drugi za svoj račun cijepaju. Naš narod je u tom smislu došao sebi. Neće više dozvoliti da se dijeli na šumadijske, crnogorske, bosanske, hrvatske i druge Srbe. U tom pravcu je jako značajna nedavna izjava predsjednika Predsjedništva Crne Gore Momira Bulatovića o imenu i prezimenu crnogorskog naroda. Inače, po mom najdubljem uvjerenju, ne da Srbi više neće ići “dobrovoljno” u podzemne gradove, nego nema toga historijskog posla koji oni ne mogu da završe kada zalegnu.”⁵

---

⁴ Isto, “Dobrovoljac zbog pravoslavlja” (D.Grozdanović/M.Drašković), str. 6.

⁵ Isto, “Raspoznate antisrpske laži”, str. 7.

3.

O pojedinim “izvođačima” tog “istorijskog posla” “Pobjeda” je pisala već u narednom broju, kada je objavljena reportaža o Srpskoj dobrovoljačkoj gardi i njenom komandantu Ž.Ražnatoviću-Arkanu, koji se sa svojom jedinicom nalazio u Slavoniji. Prema riječim “Pobjedinog” reportera, Gardu čine politički neopredijeljeni Srbi iz Crne Gore i Srbije. Njihov jedini cilj jeste “očuvanje srpstva, svetosavlja, porodice i srpske sloge”. U akcije, kako se navodi, idu privatnim automobilima, zlato ne nose, osim burme (ko je oženjen), nikoga ne kolju, ali zarobljenike ne uzimaju, bore se protiv ustaša, žene i djecu ne diraju, ne piju alkohol, a lopove strijeljaju. Naslov reportaže - “U odbranu srpstva, pravoslavlja...”⁶

U vrijeme ove borbe “za srpstvo i pravoslavlje”, svoje mišljenje o jugoslovenskoj situaciji saopštio je, u vidu političkog eseja, i jedan od prvaka vladajuće partije (S.Marović). On je najprije optužio Evropu da svojim stavom potpomaže terorizam hrvatske vlasti, dok je hrvatsku vlast, osim za terorizam, optužio i za nekrofiliju: “...Evropa voli principe sve dok ne ugroze njene posebne interese. Valjda zato Evropa pokazuje i više razumijevanja za odbranu nekih netačnih apstrakcija, nego za zaštitu prava građana i naroda na samoodbranu od takve terorističke vlasti. Argument principa je argument hrvatske vlasti okrenut svijetu i spoljašnosti, presudama, heterogenostima i namjerama Evropske zajednice. Argument žrtve, u međuvremenu iznijet, je međutim, argument okrenut javnosti. To je opravdanje smrti svojih ljudi pred sopstvenom javnošću. Smrti njihovih podanika nijesu obične smrti. One dobijaju sveti značaj. One su samo oblik veze sa dalekim, neuhvatljivim svijetom božanstva. Umjesto Marduka, Ozarisa i Jahve, postavljena je nacionalna suverenost. Svi oni “uživaju” u dimu holokosta: oni zahtjevaju da žrtve umire njihov gnjev, a nacionalna suverenost “patnju” zbog hiljadugodišnjeg kašnjenja, sticanja državne nezavisnosti. Smrt podanika hrvatske vlasti i nacionalne euforičnosti su izabrane a ne nametnute smrti. To je novo objašnjenje. Veliki vojni porazi, koje su

---

⁶ “Pobjeda”, br. 9250, 02.09.1991, “U odbranu srpstva, pravoslavlja...” (J.Plamenac), str. 4.

doživjele hrvatske formacije mogu se valjda jedino tako objasniti hrvatskoj javnosti. Logičnom apsurdnošću. Nezavisnost će doći brže i biće veća ako bude više smrti i poginulih među Hrvatima...”⁷

O posljedicama ovakvog karaktera hrvatske vlasti “Pobjeda” je veoma podrobno izvještavala svoje čitaoce, a dan nakon objavljivanja citiranog eseja, njeni reporteri su “potvrdili” i postojanje nekrofilije kod Hrvata. Učinili su to reporteri iz Knina, u izvještaju - “Ustaše spavale u grobovima”.⁸ Već sutradan na prvoj strani “Pobjede” bila su tri upadljiva naslova: “Hrvatska pogazila riječ”, “Garda napada na JNA” i “Srbe, ipak, kolju?”.⁹ Ovaj posljednji naslov ima nadnaslov - “Naš reporter javlja iz opkoljenog Vukovara”. Tekst o tome objavljen je na četvrtoj strani i iz njega se jasno može zaključiti da “Pobjedin” reporter uopšte nije bio, niti se nalazi u Vukovaru. Ali iako je u Borovom Selu, on posredno saznaje da Srbe u Vukovaru kolju ! Navodno su Hrvati u Vukovaru poklali preko 130 Srba. Informacije o tome dobija sa različitih strana, između ostalog, i od “jedne komšinice”. Zbog svega toga, reporter “Pobjede” zaključuje da odlaganje oslobađanja Vukovara samo produžava stradanje srpskog naroda. Ta njegova misao istaknuta je i u podnaslovu ovoga teksta.¹⁰

Reportaže ovakvog tipa i dramatične vijesti o sukobima u Hrvatskoj redovno su zauzimale najveći prostor u listu. Svakog dana čitaoci su obavještavani da se “borbe rasplamsavaju”, da su “obnovljeni žestoki sukobi”, da je nastupilo “krvavo primirje”, da “garda priprema napad na Pleso”, da “ne prestaju napadi na JNA”, da “vojska brani kasarne”, te da “gardisti pale srpske kuće” i da su jednom vojniku JNA bile “i oči izvađene”.¹¹ U vrijeme ovih sukoba i strahovanja, čitaoce “Pobjede” je ohrabrio dr Vojislav Šešelj, poručujući: “Izaći ćemo kao pobjednici”. Bio je to naslov njegovog intervjua, u kojemu je, između ostalog, ustvrdio da će Crnogorci moći

⁷ Isto, “Žrtve” (S.Marović), str. 5.

⁸ “Pobjeda”, 9251, 03.09.1991, “Ustaše spavale u grobovima (M.Dražković/D. Grozdanović), str. 7.

⁹ “Pobjeda”, br. 9252, 04.09.1991, str. 1.

¹⁰ Isto, “Srbe ipak kolju?” (J.Plamenac), str. 4.

¹¹ v. “Pobjeda” od 04. do 11.09.1991.

5.

da izađu na kraj sa svojim sopstvenim Šiptarima, zelenašima, liberalima i sl, ali da će im, kada bude trebalo, njegovi radikali pomoći da uzmu “srpsko more i srpski Dubrovnik”.¹²

“O miru i primirju”, pisao je tih dana reporter “Pobjede”, “nema ni govora”, navodeći da su snage SAO Krajine riješile da “oslobode sva srpska područja”.¹³ Već sutradan, izvještaj iz Krajine, naslovljen sa - “Front se širi ka moru”, nagovještava da u “srpska područja” spada i okolina Zadra. Iz njegovog izvještaja može se, takođe, saznati da se vode žestoke borbe, da ima mnogo mrtvih i ranjenih (“Ranjenima broja nema”), da Hrvati pale sva mjesta gdje dođu i da pucaju iz svih oružja po srpskim selima i položajima. Novinar “Pobjede” navodi da Hrvati koriste “dimne zavjese”, pa sumnja da se radi o bojnim otrovima. To što među pripadnicima vojske Krajine nije bilo slučajeva trovanja, za njega ne znači da se bojni otrovi ne koriste. Odnosno, otrovanih vojnika ima, ali oni to ne znaju. Slične stvari se dešavaju i sa Masleničkim mostom koji je “miniran, ali još stoji”. Ovaj izvještaj “Pobjedinog” reportera, koji predstavlja šablon “Pobjedinog” ratnog izvještavanja, završava se na sljedeći način: “Ovdje, u SAO Krajini, uporedo sa informacijama sa fronta, koji je sve bliži moru, sa oduševljenjem je prihvaćena sinoćna kasna informacija da je pala Kostajnica i da su iz nje istjerani, odnosno, uhapšeni hrvatski bojovnici. To daje novu snagu borcima SAO Krajine da se još žesće obračunaju i sa svojih ognjišta istjeraju one koji na ove prostore žele da povrate 1941.godinu.”¹⁴

Ovakva situacija u Hrvatskoj bila je predmet i nekoliko komentatorskih osvrtā. Kako je tu situaciju doživljavāo jedan od članova redakcije “Pobjede” doznajemo iz njegovog komentara - “Mesić sanja meso” : “Krvava bajka na sjeverozapadnom dijelu brdovitog Balkana traje. Iseljavanje Jugoslavije sa tog kraja svoje, međunarodno priznate teritorije, prate leševi preklanih starica, plač obeskućene djece, porušeni mostovi, opljačkana srpska imanja, svakovrsne orgije Tuđmanovih (i ko zna čijih) crnokošuljaša...

---

¹² “Pobjeda”, br. 9257, 09.09.1991, “Izaći ćemo kao pobjednici” (J.Ljubenko), str. 7.

¹³ “Pobjeda”, br. 9261, 13.09.1991, “Bitka za Skradin” (V.Radusinović), str. 4.

¹⁴ “Pobjeda”, br. 9262, 14.09.1991, “Front se širi ka moru” (V.Radusinović), str. 4.

6.

Hrvatske ustaše trpe poraz za porazom. Ne pomažu im ni krvavi pirovi nad leševima nemoćnih, ni mučka ubistva vojnika i starješina JNA, ni providno maskirane agitpropovske laži. Na pomolu je rasulo. Kako i dolikuje sitnim kriminalcima, krvožednim ubicama i plaćenicima... Narod se više ne da. Upamtio je bivše, raspoznao sadašnje “najveće sinove” prijateljskih mu komšija. Domete “mlade demokracije” mjeri brojem svježih humki i nezatravljenih sjećanja.”¹⁵

O situaciji u Hrvatskoj i srpsko-hrvatskim odnosima (sukobima) svoje mišljenje saopštio je i predsjednik Vlade Crne Gore, Milo Đukanović, prilikom zvanične posjete Austriji. U razgovoru sa austrijskim predsjednikom Vlade, Đukanović je rekao: “Strane u sukobu su hrvatska država i srpski narod u Hrvatskoj i dok god Hrvatska ne povuče svoje zakonske dokumente koji negiraju prava srpskog naroda u Hrvatskoj treba očekivati i odgovor tog naroda. Kao što treba bezuslovno poštovati pravo hrvatskog naroda da izađe iz Jugoslavije ako to želi, tako treba poštovati i prava srpskog naroda u Hrvatskoj da ostane u toj Jugoslaviji ako to želi.”¹⁶

Slične stavove o srpsko-hrvatskom sukobu, Đukanović je ponovio i u razgovorima sa austrijskim ministrom inostranih poslova. Prilikom tog susreta Đukanović je rekao da srpski narod u Hrvatskoj samo traži poštovanje svojih građanskih i nacionalnih prava, i da srpski narod želi da živi u Jugoslaviji. Ukoliko Hrvatska odluči da se otcijepi, dodao je Đukanović, onda mora doći do revizije unutrašnjih granica.¹⁷ Svoj stav da mora doći do korekcija granica ukoliko se ne budu poštovala prava srpskog naroda u Hrvatskoj, Đukanović je ponovio i tokom razgovara sa predstavnikom Socijaldemokratske partije Austrije. Inače, Đukanović smatra da je “pravi” uzrok jugoslovenske krize “obespravljenost milion Srba u Hrvatskoj koji su primorani na oružani odgovor”.¹⁸

---

¹⁵ “Pobjeda”, br. 9261, 13.09.1991, “Mesić sanja meso” (M.Vico), str. 3.

¹⁶ “Pobjeda”, br. 9253, 05.09.1991, “Razgovori Vranicki - Đukanović”, str. 1.

¹⁷ Isto, “Razgovori Đukanović-Mok”, str. 20.

¹⁸ “Pobjeda”, br. 9254, 06.09.1991, “Uspješna posjeta” (Ž.Ostojić), str. 3.

Na problem hrvatskog “pragmatičnog nacionalizma”, koji je najopasniji za mirno rješenje jugoslovenskog problema, ukazao je i generalni sekretar DPS-a, Svetozar Marović: “...Hrvatski nacionalisti, valjda kao i svi drugi, pozivaju se na čiste principe. Samoodređenje ili samoopredjeljenje naroda za njih je svetinja. Njime opravdavaju ugnjetavanje, povredu nacionalnih osjećanja drugih, vrijeđanje ljudskih prava. Ono što oni zaboravljaju, a što podrazumijeva princip samoodređenja naroda jeste da se pojam slobode ne može odrediti bez odnosa prema sistemu vrijednosti, bez pojmova dužnosti i sistema vrijednosti. Možda bi bilo jednostavnije živjeti po pravilima koja bi dozvoljavala da se jednog lijepog dana probudite i objavite da više ne priznajete saveznu državu, jer hoćete imati svoju nacionalnu državu. To je bilo i moguće prihvatljivo prije 150 godina ili manje. Takvu isključivost danas je teško prihvatiti. Naš život mora počivati na uvažavanju svojih interesa, ali (i na) poštovanju prava i interesa drugih naroda i ljudi. To je uslov za pravedan život bez jednostranosti i ultimatumata. Pred jugoslovenskim narodima, posebno onima koji danas bivaju vođeni iskušenjima nacionalne strasti stoji jedna obaveza, to je da postoji samo jedan viši princip - to je sporazum, to je princip koji je iznad svih drugih principa, principa na samoodređenje ili principa teritorijalnog integriteta. Potrebno je sačuvati mir i stvoriti uslove u kojima se nećemo međusobno ubijati. Ipak, treba živjeti zajedno.”¹⁹

Da treba živjeti zajedno i da treba očuvati mir, poručio je dva dana kasnije preko stranica “Pobjede” i predsjednik crnogorske Vlade, govoreći u Bijelom Polju o “aktuelnoj političkoj situaciji”. I ovoga puta Đukanović je ponovio da je neuvažavanje nacionalnih prava Srba u Hrvatskoj glavni uzrok sukoba i, najposlije, rušenja Jugoslavije: “Hrvatska vlast je do kraja ugrozila građanska prava Srba. Tamo je sukobljen interes dva naroda - hrvatskog, kojeg reprezentuje hrvatska vlast i koji želi da se otcijepi od Jugoslavije i, srpskog, koji želi da živi u toj Jugoslaviji.” Ali, “Crna Gora nije za

---

¹⁹ “Pobjeda”, br. 9264, 16.09.1991, “Istina” (S.Marović), str. 5.

politiku rata, niti je njeno rukovodstvo ratnohuškačka garnitura koji slijepo slijedi politiku Srbije”, dodao je Đukanović. Predsjednik crnogorske Vlade je objasnio porijeklo stranih pritisaka na Jugoslaviju, optužujući Austrougarsku monarhiju, koja je uzgred rečeno nestala 1918.godine, da podstiče rušenje jugoslovenske države: “Austrougarska monarhija očito nikada neće odustati od svog cilja - da izađe na Mediteran i u tome ima dobru kooperaciju pojedinih rukovodstava sa teritorije današnje Jugoslavije”.²⁰

Nakon ovog osvrtu na jugoslovenske prilike, Đukanović je prokomentarisao i situaciju u Crnoj Gori, navodeći da su u vrijeme dok se u Jugoslaviji ratuje, ovdje započeli reformski procesi i da je Crna Gora postala “značajan subjekt na evropskoj sceni”. U Crnoj Gori, takođe, nijesu ugrožena bilo čija nacionalna prava, niti će, imajući u vidu neke prigovore crnogorskih Muslimana, crnogorska vlast dozvoliti da se bilo ko osjeća građaninom drugoga reda. Ostatak Đukanovićevog izlaganja “prepričaće” reporteri “Pobjede”: “Kada je, pak, riječ o mobilizaciji rezervnog sastava JNA i dezerterima, predsjednik crnogorske Vlade je istakao da je ona bila i ustavna i zakonita, ali je napravljen krupan propust pokušajem da se u vojsci afirmiše princip dobrovoljnosti. Ako je domovina ugrožena, onda takav princip ne važi. Danas ratuju patriote, jer im je ugrožena država, dodao je on, a na sceni je neki apstraktni pacifizam. Nećemo, valjda, saginjati glavu kada nas tjeraju sa ognjišta. Za dezertere treba primjenjivati zakon, ali ne nikakav novokomponovani, po kojem se ljudi tjeraju s posla. Odgovarajući na pitanje ko i gdje danas ratuje, Đukanović je napravio paralelu, smatrajući da su apsolutno u pravu oni koji su osjetljivi na četništvo danas. I sebe je svrstao u tu kategoriju, dodajući da o tome misli sve najgore, jednako kao o Pavelićevim ustašama, muslimanskim fundamentalistima i stoposto Crnogorcima. Ali, kada smo protiv svega toga, onda ne mogu biti naša braća oni koji ratuju protiv JNA i srpskog naroda, tjerajući ga sa svog ognjišta. Đukanović je na kraju apelovao da se zakopaju ratne sjekire, smire nacionalne strasti i pruži doprinos smirivanju krize u zemlji,

---

²⁰ “Pobjeda”, br. 9266, 18.09.1991, “Crna Gora nije za rat”, str. 1.

kako bi zavladao mir, pa onda iz te perspektive gradili perspektivnu Crnu Goru.”²¹

Kao što se može zaključiti čelni ljudi crnogorske vlasti su za rušenje Jugoslavije optužili Hrvatsku, kao njenog pomagača označili davnopočivšu Austro-Ugarsku, a hrvatski nacionalizam i ekstremizam smatraju uzročnikom građanskog rata. Nadalje, taj rat ugrožava domovinu, pa je učesće u njemu patriotski čin. A u ovom ratu moramo učestvovati, jer “nećemo valjda saginjati glavu kada nas tjeraju sa ognjišta”, dočim oni koji nas tjeraju sa ognjišta “ne mogu biti naša braća”. Naša braća ne mogu biti ni četnici, ustaše, muslimanski fundamentalisti i sto posto Crnogorci, i o njima valja misliti “sve najgore”. Ali, ipak, treba “zakopati ratne sjekire, kako bi zavladao mir”, smatra nakon svega predsjednik crnogorske Vlade.

“Glavne misli” prvih ljudi crnogorske vlasti, slijedili su, kako je to uobičajeno, i komentatori “Pobjede”. I oni su jugoslovenski udes smatrali posljedicom “povampirenog ustaštva” s jedne, i “strane zavjere”, s druge strane.²² I oni su mislili “sve najgore” o “Pavelićevim ustašama, muslimanskim fundamentalistima i sto posto Crnogorcima”, dok se o četnicima, za razliku od predsjednika crnogorske Vlade, istina, nijesu izjašnjavali. Evo šta su, ili kako su, mislili o nekima iz ove “proskribovane” grupe: “Liči li Vam Franjo Tuđman na normalnog čovjeka (sem kada ga gledate iz velike daljine)? Pokušajte da se prisjetite jeste li nekada u njegovim očima vidjeli smirenost i snagu vođe historijskog naroda ? Ili uvijek vidite samo pogled kandidata za duševnu bolnicu i nakriva usta, kao da mu je govorenje rehabilitorna vježba poslije šloga ? Ako u Franju Tuđmanu nikada nijeste vidjeli harizmatika, ako Vas svojim tjelohraniteljima koji su obavezan dekor svih njegovih javnih nastupa, pa i na zatvorenim sjednicama, nije ubijedio u svoju “osobnu

---

²¹ Isto, “U sjenci stranačkih interesa” (B.Novaković/R.Perišić), str. 7.

²² v. “Pobjeda”, br. 9264, 16.09.1991, “Mirotvorci” (J.Stamatović), str. 3; isto, “Foliranti” (M.Vico), str. 5; “Pobjeda”, br. 9265, 17.09.1991, “Rafali mržnje” (J.Stamatović), str. 3.

hrabrost” kojom se toliko diči, ako ste se puno puta uvjerali da beskrupulozno laže, ako Vam liči na ludaka... - opet mu ne zamjertite mnogo. Tome čovjeku nije lako...”.²³

Na stranicama “Pobjede” nijesu bolje tretirani ni “domaći izdajnici”, odnosno, “stopostotni Crnogorci”, koje je predsjednik Vlade Crne Gore smjestio u grupu sa ustašama i muslimanskim fundamentalistima. U tekstu “Srećna im - sramota”, komentator “Pobjede” se samo pozabavio njihovim savezništvom sa “ustašama” : “Ima li veće bijede i poniženja, ima li veće uvrede i za grobove prošlih i za kolijevke budućih od izdaje svoga naroda, predaka i potomaka, majčinog mlijeka ? Za izdaju predodređeni nesrećnici su, bar na ovim našim prostorima, imena i vjeru mijenjali. Ni to im nije pomoglo, taman kao što im nijesu pomogle ni neprijateljske vojske, koje su na svoju braću okretali. Odlazili su u neznan-grobove, a sramota je ostajala. I danas se priča i pripovijeda. Ipak, pred najezdom novih, bivše bratoubice i beščasnike zaboravljamo. Sinoć je Hrvatski radio (studio Zagreb) prenio poziv već poznatog Udruženja Crnogoraca u Zagrebu “Montenegro” svojim zemljacima, koji se na području Hrvatske bore u sastavu jedinica JNA i kao srpski dobrovoljci da polože oružje i pođu primjerom Crnogoraca iz Banije, koji su “pristupili Zboru narodne garde”. Baš tako. Hrvatskom radiju nije vjerovati. Ali “hrvatskim Crnogorcima”, bogme jeste. Već su se u više navrata pokazali i dokazali. Ni sam vrhovnik Tuđman nije vjeran svojim ustaškim prethodnicama i sljedbenicima, koliko su oni odani pravovjerstvu endehazijske politike... Uslijedio je film o Špegelju. Ako se dobro sjećamo, iste večeri. Veliki šef je pominjao i Crnogorca Perovića. Ostale nije pamtio. Za zlo je dovoljan i jedan. Ako je “sto posto”. Potom je uslijedila priča o “Tuđmanovom avionu”, poniženje vučedolske zastave, petrovdansko kamenovanje ćivota sv. Petra Cetinjskog, (ne) dokazano primanje “zelenih novčanica” po dubrovačkim hotelima, Jevremovo sudovanje Crnom Gorom na “Sinjskoj alki”, neljudski liberalni pir na sahrani hrabrog rodoljuba Šalete Vukotića na Cetinju, Čanova “seoba” sa Medenicom

---

²³ “Pobjeda”, br. 9265, 17.09.1991, “Jadan Tuđman” (J.Plamenac), str. 9.

11.

u Istru. Srećno vam bilo, razbraćo ! Ali ne dirajte u (velite: vašu !) Crnu Goru. Odolio je njen narod i Latasima, i Drljevićima, i Štedimlijama, i Đilasima, i Pijadama, i Brozovima... “²⁴

I u drugoj polovini septembra “Pobjeda” je opširno izvještavala sa “ratom zahvaćenih područja”. Njena prva strana i dalje je bila rezervisana za izvještaje o srpsko-hrvatskim sukobima. “Na meti vojska”, “Garda puca u mir”, Tuđmanu tuđ mir”, “Petrinja pod kontrolom JNA”, “Frontalni napad na JNA”, “Sukobi ne jenjavaju”, “Sarvaš - avetinjsko selo”, “Front na Jadranu”, “Ustaše šetaju i čekaju”, “Leševe niko neće da sahrani”, “Kasarne JNA - mete gradista”..., bili su neki od naslova ovih izvještaja. Iz Knina je reporter “Pobjede” javljao o opštoj mobilizaciji jedinica teritorijalne odbrane SAO Krajine i o velikim uspjesima jedinica JNA koje su, sa ciljem da izvrše deblokadu svojih objekata, stvorile front dužine od oko 200 km.²⁵ U sljedećem izvještaju iz Knina navodi se da su otpočele borbe za Šibenik, jer “jedinice JNA ne odustaju od deblokade svojih objekata”.²⁶ Deblokada vojnih objekata je i u svim ostalim izvještajima ovog reportera navođena kao glavni cilj borbenih operacija JNA .

“Pobjedini” specijalni izvještači nalazili su se i na ostalim kriznim područjima, odakle su javljali o teškoj i dramatičnoj situaciji. Osim Krajine, Slavonije i Like, “specijalni izvještač” “Pobjede” bio je i u Istočnoj Hercegovini, gdje sukoba još uvijek nije bilo, ali se, kako kaže, očekuje da će ih biti. To je, navodno, doznao iz pouzdanih izvora: “Saznali smo iz pouzdanih izvora da će Hercegovina, pored Srbije, biti meta terorističkih akcija i to uglavnom protiv jedinica Armije... Zato je svaka hercegovačka noć, noć zebnje i nevjerice.”²⁷ Prema njegovoj procjeni, ustaše samo šetaju po Hercegovini i čekaju pogodnu priliku. No, ipak, kako je ovaj “specijalni izvještač” poručio u jednom od svojih izvještaja, treba biti

---

²⁴ “Pobjeda”, br. 9267, 19.09.1991, “Srećna im - sramota” (M.Vico), str. 3.

²⁵ “Pobjeda”, br. 9266, 18.09.1991, “Po pravilima službe” (V.Radusinović), str. 5.

²⁶ “Pobjeda”, br. 9268, 20.09.1991, “Borbe za Šibenik” (V.Radusinović), str. 5.

²⁷ “Pobjeda”, br. 9269, 21.09.1991, “Ustaše šetaju i čekaju” (D.Drašković), str. 5.

spokojan, jer je hercegovačke Srbe istorija naučila da budu oprezni, pa će i sada, ukoliko njihove komšije (Muslimani/Hrvati) “poslušaju sijače mržnje”, znati da se u takvoj situaciji snađu. Zato izvještač “Pobjede” još jednom optimistički poručuje: “Tuđmanovo planirano širenje sukoba po Hercegovini imaće prepreku i u rezervistima JNA, koji su se u svim mjestima istočne Hercegovine odazvali na mobilizaciju. Neće Hercegovina biti bure baruta, već mjesto, gdje će se kao danas iz grla vojnika pjevati Jugoslaviji. Stotinak metara od spomenika hercegovačkom vojvodi Luki Vukaloviću obećano je da nikakvih dilema i oklijevanja neće biti - drugi su Jugoslaviju pljuvali i rušili, mi ćemo joj pjevati i braniti je. A, “ko ne sluša pjesmu” - zna se, “slušaće oluju”...”²⁸

U vrijeme ovih borbi protiv “ustaša”, “Pobjeda” je 19. i 20. septembra na prvoj strani najavila petodjelni intervju sa profesorom N.Vojinovićem. Profesor Vojinović je odgovarao na pitanja “O antisrpskoj zavjeri ili genouništenju pravoslavlja”, a naslov intervjuja bio je - “Ubice u božje ime”. Na udarnom mjestu, na prvoj strani, navedeni su neki stavovi iz intervjuja: “U posljednjih sto godina Srbi nijesu imali većeg neprijatelja od Josipa Broza Tita i njegove brozovske organizacije./ I Mesić i Tuđman biće na vlasti koliko se to sviđi kardinalu Kuhariću, Papi i Vatikanu. U Crnoj Gori nema mira sve dok ne odbace podjele na četnike i partizane. Hiljadugodišnji cilj i san Vatikana je uništenje pravoslavlja. Za to se ne štedi ni novac, ni kvalifikacije, ni stručnjaci - ni krv. Svaki Hrvat koji primi papsku, misionarsku, genocidnu ideologiju i koncepciju katoličenja je potencijalni zločinac.”²⁹ Naravno, bio je ovo još jedan doprinos redakcije “Pobjede” stvaranju “nove” (?) istorijske svijesti u Crnoj Gori i, ujedno, doprinos političkom “osvješćivanju” Crnogoraca u vrijeme sve žešćih međunacionalnih sukoba i građanskog rata. Upravo tada, malo je ko pretpostavljao da je već bila donijeta odluka da se Crnogorci u taj rat znatnije uključe. Naime, o namjerama za pohod na Dubrovnik još se nije ništa znalo, ali nedugo prije izbijanja prvih sukoba na crnogorsko-hrvatskoj granici, bilo je nekih nagovještaja,

---

²⁸ “Pobjeda”, br. 9268, 20.09.1991, “Ko ne sluša pjesmu...” (D.Drašković), str. 5.

²⁹ “Pobjeda”, br. 9267. i 9268, 19/20.09.1991, “Ubice u božje ime”, str. 1.

naravno za one politički upućenije, da se sukobi i ovdje mogu očekivati. Najprije je u “Pobjedi” od 16. septembra objavljena, prilično iznenađujuća izjava M.Ivanovića, načelnika centra bezbjednosti Herceg-Novog, u kojoj saopštava da se već nekoliko dana na hrvatskoj granici prema Crnoj Gori nalaze jake snage Zbora narodne garde, Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i naoružani građani. Hrvatske snage, tvrdi on, vrše povremeno izviđanje crnogorske teritorije, ali je za sada situacija mirna i stabilna. Na kraju, Ivanović poručuje: “Mada do sada nije bilo međusobnih incidenata, radnici Centra bezbjednosti Herceg-Novog i Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore su spremni i tehnički opremljeni da se uspješno suprotstave bilo kakvoj provokaciji sa hrvatske strane. Uostalom, treba da znaju da Boka Kotorska nikada nije bila hrvatska, pa neće ni biti, uprkos neskrivenim aspiracijama Franja Tuđmana i njegovih doglavnika.”³⁰ Izjava načelnika Centra bezbjednosti Herceg-Novog imala je uočljivi naslov - “Spremni za odbranu granice”.

Uporedo sa ovom izjavom, objavljena je i vijest o mobilizaciji dvije ratne jedinice Titogradskog korpusa: “Komanda Titogradskog korpusa danas je pozvala sve vojne obveznike i davaoce materijalnih sredstava i stočnih grla iz popisa ratne jedinice 2277 da se odmah jave na mobilizacijsko zborište svoje ratne jedinice. Zbog naglog pogoršanja ukupne političko-bezbjedonosne situacije u zemlji, naročito u Hrvatskoj, gdje je došlo do eskalacije širih razmjera, naređena je, takođe, kako se navodi u saopštenju, i mobilizacija Ratne jedinice 6247 u Vojno pomorskom sektoru Boka.”³¹ Ovo je, dakle, prvi nagovještaj priprema za “Dubrovačku operaciju”.

U narednom broju “Pobjede”, ne slučajno, jedan od njenih komentatora pozabavio se i prilikama u Dubrovniku, tvrdeći da je Dubrovčanima dosadila tišina ratnih položaja i muk švercovanog oružja, pa sada hoće da budu kao i oni Hrvati koji “pale srpske kuće, kolju goloruki narod i progone djecu”. Komentator “Pobjede”

---

³⁰ “Pobjeda”, br. 9264, 16.09.1991, “Spremni za odbranu granice” (M.V.), str. 4.

³¹ Isto, “Mobilizacija dvije ratne jedinice”, str. 4.

napominje i da su u posljednje vrijeme učestale provokacije prema jedinicama JNA, a uz to, na području Dubrovnika jedinice Zbora narodne garde su započele sa utvrđivanjem položaja i zaprečavanjem puteva, što stvara strah kod građana i “podgrijava antiarmijsko raspoloženje”. Ovakvo stanje u Dubrovniku, gdje Garda, prema riječima ovog novinara, “maltretira putnike, pripadnike JNA, pa i pogrebne povorke”, posljedica je, kako se navodi, “crnokošuljaške politike” (!) i znak da nekome “ne odgovara mir na ovim osjetljivim prostorima”. Ovaj tekst, kojim se crnogorska javnost obavještava da Dubrovčani izazivaju i priželjkuju rat, ima uočljiv i sugestivan nadnaslov - “I Dubrovčani sanjaju rat”.³² Bila je to, što bi političari rekli, “priprema terena” za buduću akciju.

Dan kasnije “Pobjeda” je objavila i izjavu komandanta Titogradskog korpusa, koji je preko Radio-Nikšića vojnim obveznicima iz ove opštine objasnio razloge nedavne mobilizacije: “U ovom trenutku ugrožena je lična sloboda svih građana naše zemlje i to od snaga koje žele restauraciju nečega što je cio svijet davno osudio. A dužnost je svakog građanina da izvrši svoju ustavnu obavezu i pravo da brani slobodu, nezavisnost i teritorijalni integritet. Zato, iz činjenice da smo prvi put u našem poslijeratnom razvoju putem sredstava informisanja objavili mobilizaciju ratnih jedinica, njihovi pripadnici i građani treba da shvate da se ne pozivaju na vojnu vježbu, nego za odbranu zemlje, čiji su temelji i osnove ugroženi. Mobilisana ratna jedinica, inače, može da izvrši sve zadatke koji se pred nju postave. Njeni pripadnici su riješeni da se svojski i uporno bore za ono radi čega su pozvani.”³³ Zanimljivo, da su u istom broju “Pobjede”, ali na prvoj strani, objavljeni sljedeći naslovi: “Prekid vatre” (udarna vijest o postignutom dogovoru između Srbije, Hrvatske i JNA o prekidu sukoba), “Crna Gora nije za rat” (izjava predsjednika crnogorske Vlade), “Ekološka država Crna Gora” (najava deklaracije o proglašenju Crne Gore ekološkom državom), “Ćano seli u Istru” (vijest da jedan privrednik, inače protivnik aktuelne vlasti, planira da realizuje neke projekte u Hrvatskoj).³⁴ Kada se uporede ovi tekstovi

---

³² “Pobjeda”, br. 9265, 17.09.1991, “Lažima po Armiji” (M.Vico), str. 9.

³³ “Pobjeda”, br. 9266, 18.09.1991, “Mobilizacija zbog odbrane” (G.K.), str. 5.

³⁴ Isto, str. 1.

sa naslovne strane sa izjavom komandanta Titogradskog korpusa, da se građani ne pozivaju na vojnu vježbu već u rat, (objavljeno na petoj strani), stiče se utisak da se Titogradski korpus nalazi u nekoj drugoj državi.

Optimizma je na naslovnoj strani "Pobjede" bilo i narednog dana. Ispod velikog naslova - "Osmijeh budućnosti", najavljivalo se da će u toku dana Crna Gora biti proglašena za ekološku državu, dok se pod naslovom "Projekat za potomstvo" najavljivao tekst M.Pejanović-Đurišić, člana Predsjedništva Crne Gore. Iz tog opširnog teksta, na prvoj je strani objavljena "noseća ideja": "Ovaj poduhvat treba da bude razvojna osnova, gdje je ekologija samo vrhovni kriterijum za svaku važnu odluku. Ako na prvo mjesto stavimo čovjekov život, a zatim prirodu, brzo ćemo shvatiti da politika nije osnov i iznad svega".³⁵

Međutim, na petoj strani čitaoci se dramatično upozoravaju - "Mir sve dalji". Bio je to izvještaj sa crnogorsko-hrvatske granice, u čijem se podnaslovu kaže da Hrvatska raspoređuje nove snage na granici sa Crnom Gorom, a zatim da "napetost na granici između Crne Gore i Hrvatske, uprkos svim mirovnim inicijativama, pa i razgovorima predsjednika dviju opština - hercegovačke i dubrovačke, raste. Hrvatska strana pojačava svoje formacije na već ranije utvrđenim pograničnim položajima i osmatračnicama. Sinoć je, saznajemo u hercegovačkom Centru bezbjednosti, izvršeno i zamračivanje u Moluntu i selima koja gravitiraju prema kasarni na Prevlaci, koja je, praktično, jedina ostala nenapadnuta na području Hrvatske...U cilju bezbjednosti građana i njihove imovine, sinoć je mobilisan dio jedinica iz sastava JNA i Teritorijalne odbrane. One su već raspoređene na terenu opštine... Prije dva dana u Herceg-Novom su uhvaćena i trojica dubrovačkih "ribara", koji su, navodno, išli u lov na crvene korale. Pored ribarske opreme, kod njih je pronađen fotoaparatus, dvogled i jedan pištolj kalibra devet milimetara, za koji nijesu imali dozvolu za nošenje. Sasvim je jasno da su išli u "lov" po

---

³⁵ "Pobjeda", br. 9268, 20.09.1991, str. 1.

zadatku. U najmanju ruku, u izviđanje teritorije.”³⁶ Na istoj strani objavljeni su i izvještaji sa ostalih “kriznih područja”: “Borbe za Šibenik” (SAO Krajina i Dalmacija), “Ko ne sluša pjesmu...” (istočna Hercegovina), “Traže mobilizaciju” (Bosanska krajina).

I na dan kada je Crna Gora proglašena za ekološku državu (20.09.), što je na prvoj strani “Pobjede” praćeno krupnim naslovom - “Bljesak za planetu”, situacija na crnogorsko-hrvatskoj granici bila je i dalje “veoma zapaljiva”. Izvještač “Pobjede” javljao je iz Herceg-Novog o sve većoj koncentraciji hrvatskih snaga, i navodio tumačenja da to jedino može značiti da se sprema napad na kasarnu JNA na Prevlaci: “Stanje u pograničnom dijelu hercegnovske Opštine, posebno oko kasarne “Prevlaka” i dalje je veoma zapaljivo. Koncentracija ustaških snaga na hrvatskom dijelu teritorije je povećana. Pripadnici MUP-a i takozvanog Zbora narodne garde grupisali su svoje jedinice i u selu Vitaljina, nadomak kasarne “Prevlaka”, gdje ih ranije nije bilo, ili bar ne u tolikom broju. Po riječima komandanta Vojno-pomorskog sektora, kapetana bojnog broda Krsta Đurovića, sve to navodi na zaključak da se te jedinice ne libe da izvrše napad na kasarnu...Oružje na granici još ćuti, ali ako je vjerovati već dobro poznatoj kampanji iz “lijepe njihove”, pitanje je dana ili sata kada će progovoriti...”³⁷ Prema tome, ćitaocima “Pobjede” je sugerisano da će hrvatske snage zasigurno napasti kasarnu na Prevlaci, a to znaći da će biti ugrožena i teritorija Crne Gore. Revnosni ćitaoci “Pobjede”, kojima je mjesecima “objašnjavano” ko su i kakvi su, u stvari, Hrvati, jednostavno su to doživljavali kao - napad ustaša na Crnu Goru.

O tome šta će se desiti ukoliko Crna Gora bude napadnuta, u istom je broju “Pobjede” govorio i predsjednik Predsjedništva Crne Gore, M.Bulatović, poručivši svima da Crna Gora “neće odustati od odbrane svoje teritorije”. Istovremeno, Bulatović je

---

³⁶ Isto, “Mir sve dalji” (M.V.), str. 5.

³⁷ “Pobjeda”, br. 9269, 21.09.1991, “Još se puca lažima” (M.V.), str. 3.

izjavio da nema “povoda za alarmantnost” zbog mobilizacije koja se u Crnoj Gori sprovodi. Jednostavno, “Crna Gora neće u ratno kolo”, što je bio i naslov teksta gdje su objavljene ove Bulatovićeve izjave.³⁸ Slično je poručio i dr B.Kostić, potpredsjednik Predsjedništva SFRJ, tvrdeći da su građani Crne Gore “okrenuti miru i budućnosti”, ali da će, ukoliko do napada hrvatskih snaga dođe, biti dostojni svoje istorije.³⁹

Sljedećeg dana u “Pobjedi” je objavljen još jedan izvještaj sa crnogorsko-hrvatske granice. Iz izvještaja se može saznati da je napad hrvatskih snaga neizbježan. Riječima koje su već postale znak prepoznavanja “Pobjedinih” specijalnih izvještača, tvrdi se da se napad može “svakog časa očekivati” : “Na crnogorsko-hrvatskoj granici i u neposrednoj blizini kasarne Prevlaka ništa novo. Hrvatski “gardisti”, “mupovci”, i dobro naoružana šarolika civilna vojska, sa jedne, i pripadnici redovnih i mobilisanih jedinica JNA i Teritorijalne odbrane sa druge strane, iz minuta u minut iščekuju potezanje prvog protivničkog obarača. Tako već treći dan... Moral je na visini, pa će “mupovci” i “gardisti”, ako se usude da napadnu, zbog toga debelo zažaliti. Sudeći po njihovoj koncentraciji, u selu Vitaljina, nadomak kasarne Prevlaka, gdje je stalno prisutno stotinak hrvatskih oružnika, a imajući u vidu i zapreke na prilaznim putevima kasarni, napad se, ipak, svakog časa može očekivati... Inače, stanje na području hercegnovske opštine je do ovog časa sasvim mirno. Možda i previše. Narod se povukao sa ulica i iz trgovina, opštinski radio često emituje informacije iz Opštinskog štaba za narodnu odbranu i civilnu samozaštitu, a predsjednik Skupštine opštine Velimir Đurđević je preko talasa Radio Herceg-Novog pozvao građane na budnost, jer bi, kako je rekao, napad na kasarnu na Prevlaci, koji se može očekivati, značio i direktno ugrožavanje Herceg-Novog.”

40

U vrijeme iščekivanja napada hrvatskih snaga na Crnu Goru, Herceg-Novog je posjetio i predsjednik Predsjedništva Crne

---

³⁸ Isto, “Crna Gora neće u ratno kolo”, str. 7.

³⁹ Isto, “Vraćanje duga prirodi”, str. 6.

⁴⁰ “Pobjeda”, br. 9270, 22.09.1991, “Oružje miruje” (M.Vico), str. 5.

Gore - M.Bulatović, koji je “stanje odbrambenih priprema ocijenio zadovoljavajućim”. Predsjednik Bulatović je izjavio i da Crna Gora mobilise svoje snage “isključivo sa stanovišta odbrane, jer se već mjesecima unazad saobraćaj otežava i trupe koncentrišu sa strane Republike Hrvatske”.⁴¹ Izjava predsjednika Bulatovića, pod naslovom “Pripreme za odbranu”, objavljena je na prvoj strani “Pobjede”.

U vrijeme posjete predsjednika Crne Gore Herceg-Novom, situacija na granici je, prema riječima izvještača “Pobjede”, i dalje bila veoma ozbiljna: “Stanje na granici između hercegnovske sa dubrovačkom opštinom na Debelom brijegu, kao i oko kasarne Prevlaka, i dalje je nepromijenjeno. Jake snage hrvatskih oružnika sa jedne i mnogo jači sastav jedinica JNA i Teritorijalne odbrane s druge strane, u stalnoj napetosti, iščekuju prvi pucanj protivnika...”⁴² Izvještaj ima neobičan naslov - “Čekajući metak”.

Već sutradan, desilo se ono što su izvještači “Pobjede” iz dana u dan najavljivali, i sa toliko sigurnosti pretpostavljali da će se desiti - hrvatske snage su “pogazile mir na granici” i otvorile vatru na jedan vojni objekat na Prevlaci. Informacija o tom incidentu, sa nadnaslovom - “Hrvatski oružnici pogazili mir na granici”, objavljena je na prvoj strani “Pobjede” : “Da se šarolikoj hrvatskoj armadi nikada ne može vjerovati pokazalo se još jednom. Sinoć u 18 časova i 55 minuta, nepuna četiri sata poslije stupanja na snagu obostrane naredbe za prekid vatre, Tuđmanovi bojovnici su pogazili riječ svoga vrhovnika. Otvorili su vatru u neposrednoj blizini kasarne na Prevlaci na vojni objekat za izviđanje u mjestu Krupice. Pucali su iz svog “logora” u selu Vitaljina. Pripadnici rezervnog sastava JNA rafalima su odgovorili na ovu provokaciju, što je izgleda bilo dovoljno da upozori “gardiste”, da ih uplaši i učutka. Varljivi mir je ponovo uspostavljen...”⁴³

---

⁴¹ “Pobjeda”, br. 9271, 23.09.1991, “Pripreme za odbranu” (M.V.), str. 1.

⁴² Isto, “Čekajući metak” (M.V.), str. 5.

⁴³ “Pobjeda”, br. 9272, 24.09.1991, “Rafali upozorenja” (M.Vico), str. 1.

U vrijeme ovih incidenata na granici, predsjednik crnogorske Vlade, Milo Đukanović, razgovarao je sa italijanskim novinarima. Odgovore koje je crnogorski premijer dao italijanskim novinarima “Pobjeda” je u cjelosti objavila. U tim razgovorima predsjednik Đukanović je rekao da je Crna Gora oaza mira, i da ona nema bilo kakvih teritorijalnih pretenzija prema svojim susjedima. Ali, dodao je on, Crna Gora će braniti svaku stopu svoje teritorije. To posebno važi kada su u pitanju neke teritorijalne aspiracije hrvatske vlasti prema Crnoj Gori. Naslov Đukanovićevog izlaganja bio je - “Crna Gora - oaza mira.”⁴⁴

No, u toj “oazi mira”, barem prema izvještajima “Pobjedinih” dopisnika u istom ovom broju lista, mobilizacija je tekla u savršenom redu. U Mojkovcu se, recimo, odazvalo 92 odsto pozvanih vojnih obveznika. Nijesu se samo odazvali oni koji su bili na radu van teritorije opštine i oni koji su bolesni.⁴⁵

Slično je prema izvještaju “Pobjedinog dopisnika bilo i u Danilovgradu: “Odbrambene pripreme i nedavna mobilizacija u danilovgradskoj opštini sprovedene su uspješno i po planu. Mobilizacijski odziv je izuzetno dobar, čak, stopostotan, što govori o patriotskoj svijesti građana sa ovog područja... Prema informacijama koje su pružili najodgovorniji predstavnici opštinskog odjeljenja Narodne odbrane, tokom mobilizacije ratnih jedinica i teritorijalne odbrane, nije bilo slučajeva da je neko odbio da se odazove pozivu. Naprotiv, svi pozvani su se stavili na raspolaganje, a bilo je i više primjera dobrovoljnog javljanja građana. Odbornici su sa pažnjom prihvatili izlaganje Milorada Kadića o genocidnom vršljanju Hrvatske nad srpskim narodom. Širom Crne Gore i iz naše opštine, rekao je on, naši drugovi i braća već su na ratnim poprištima s puškom u ruci da brane, ništa drugo, do braću po vjeri i krvi, da brane pravoslavlje i tek rođenu djecu, koju i ovih dana kolju Franjovi i Antini bojovnici i

---

⁴⁴ Isto, “Crna Gora oaza mira”, str. 7.

⁴⁵ Isto, “Uspješna mobilizacija” (B.J.), str. 6.

jurišnici, što svijet još nije vidio ni upamtio. Ljudi saosjećaju sa patnjom i odlučnošću srpskog naroda u Hrvatskoj da istraju u pravednoj borbi. Ubijedeni smo i mi i oni da Jugoslavije, kakva je bila, više neće biti, a posebno Hrvatske koja će, ovoga puta, svoje apetite i pretenzije morati svesti na najmanju mjeru. Posebno boli bruka u sopstvenim redovima, istakao je Kadić. Doduše, ona je neznatna, no ipak, vrijedna pažnje. Uporno se javljaju neki s tezom da nam rat nije potreban, da je za sve kriva Srbija, da se jame nijesu trebale otvarati. Za rat nijesmo ni mi, naglasio je on, ali svakako jesmo za pradjedovsku vjeru. Oni koji nijesu, mogu je slobodno mijenjati, to im nije nikad niko branio, a još manje razloga imamo da im to uskraćujemo... Danas kada su rakete i borbena sredstva okrenuta na naše gradove i sela, svakom dobronamjernom je jasno kako i gdje treba braniti Crnu Goru. Crna Gora nikada nikome nije ostajala dužna, a najmanje neprijatelju.”⁴⁶

Poziv stanovništvu Crne Gore da se odazove mobilizaciji uputila je preko stranica “Pobjede” i Narodna stranka: “Narodna stranka Crne Gore, poziva sve članove da prihvataju vojnu obavezu, jer treba da branimo srpske teritorije kako u granicama Crne Gore tako i šire. Opominjemo svoje članstvo da slavna crnogorska prošlost opredjeljuje današnje crnogorske rodoljube da interes crnogorskog naroda usaglašavaju sa sveopštim interesima srpstva. Poziv na demilitarizaciju Crne Gore upravo je poziv na izdaju koju očekuju hadezeovski istomišljenici u Crnoj Gori, na Kosovu i Metohiji. Stegnuti vojnu obavezu avnojevim granicama Crne Gore, znači ponuditi Boku Kotorsku kao plijen Franji Tuđmanu, zapostaviti činjenicu da se planira muslimanska autonomija Sandžaka i prepustiti ustaškom genocidu Srbe u Hrvatskoj i Zapadnoj Hercegovini.”⁴⁷

Kada je patriotizam u pitanju, za vođstvom Narodne stranke nijesu zaostajali ni članovi Opštinskog odbora DPS-a Herceg-Novog, koji preko stranica “Pobjede” poručuju građanima Crne Gore - “Domovina je u opasnosti”: “U ovo vrijeme teške jugoslovenske

---

⁴⁶ Isto, “U odbranu braće” (D.Bošković), str. 6.

⁴⁷ Isto, “Vojni poziv obaveza”, str. 6.

drame koju karakteriše nezapamćeno političko licemjerje hrvatskog proustaškog vrhovništva, metodični hrvatsko-ustaški genocid nad srpskim življem u Hrvatskoj, beskrupulozni atak na JNA obavezuje nas na stalnu aktivnost, angažovanje i budnost u interesu bezbjednosti života i imovine naših građana... Iako je zvanična crnogorska politika na pozicijama rješavanja jugoslovenske krize mirnim putem opravdavajući su postupci opšte mobilizacije u našoj opštini kao akt odbrambene spremnosti u interesu mirnog sna naših građana. Mobilizacija sprovedena u noći između 20. i 21. septembra pokazala je da je odziv vojnih obveznika skoro sto odsto. Ovog puta izričito tražimo od Jugoslovenske narodne armije da ukoliko se za narednih nekoliko dana političkim aktivnostima ne riješi pitanje predaje oružja paravojnih jedinica u Hrvatskoj - MUP-a i Zbora narodne garde da to uradi JNA svom silinom i svim raspoloživim sredstvima do konačnog poraza mupovaca i gardista i njihovog odvajanja od poštenog hrvatskog naroda.”⁴⁸

Prema pisanju “Pobjede”, razloga za zabrinutost i za odbrambene pripreme je i te kako bilo. Oko 14 časova, 25. septembra, iz sela Vitaljina, na Hrvatskoj strani, pripadnici hrvatske Garde su u dva navrata otvarali vatru iz snajpera sa prigušivačima prema jedinicama JNA. To se ponovilo i oko 20 sati.⁴⁹ Ova nepotpisana vijest objavljena je na prvoj strani “Pobjede” od 26. septembra. A na posljednjoj strani istog broja lista navodi se informacija da je, takođe 25. septembra, otvarana vatra na pripadnike JNA iz pravca sela Vitaljina, ali oko 15 časova. Šta se poslije 15 časova dešavalo na crnogorsko-hrvatskoj granici, izvještava reporter “Pobjede”: “Pripadnici JNA su odgovorili na vatru, pa je pucnjava od strane hrvatskih oružnika bila obustavljena do 19 časova i 5 minuta. Od tada do časa u kome diktiramo ovu vijest, a sada je 21,30 pucnjava ne prestaje. Upravo čujemo i artiljerijske plotune u neposrednoj blizini Herceg-Novog. Podatke o eventualnim žrtvama i povrijeđenima nijesmo uspjeli da dobijemo.”⁵⁰

---

⁴⁸ “Pobjeda”, br. 9273, 25.09.1991, “Domovina je u opasnosti”, str. 5.

⁴⁹ “Pobjeda”, br. 9274, 26.09.1991, “Gardisti otvaraju vatru”, str. 1.

⁵⁰ Isto, “Plotuni ne prestaju” (M.V.), str. 20.

Sjutradan, čitaoci “Pobjede” saznaju da su “Razbijeni Tuđmanovi gardisti”. Vijest o tome objavljena je na udarnom mjestu na prvoj strani, s tim što je nadnaslov bio “Na administrativnoj granici Crne Gore i Hrvatske”.⁵¹ Sve do ovog broja (27.09.), vijesti sa ovog kriznog žarišta imale su nadnaslov - “Granica Crne Gore i Hrvatske”. Pridjev “administrativna”, koji će se od ovog broja redovno upotrebljavati, očito je trebalo da ukaže da ova granica ima samo formalni karakter.

Izvještavanje “Pobjedinog” reportera o sukobima na toj “administrativnoj granici” imalo je prepoznatljiva obilježja, uobičajena za ovaj list i njegove reportere iz Knina, Slavonije, Banije... Bili su to izvještaji u kojima se situacija uvijek predstavljala dramatičnom i teškom, “naša strana” odlučnom, nepobjedivom i humanom, a ona “druga strana” podmuklom, svirepom i gubitničkom. Ona “druga strana”, po pravilu, uvijek prva napada, najčešće mučki. U ovim izvještajima uvijek ima nekih epsko-lirskih elemenata, zatim jedan primjer velikog žrtvovanja ili velikog junaštva, i na kraju obavezna najava šta će se desiti ili rečenica koja podstiče strah i neizvjesnost. To su one rečenice tipa - “Niko ne zna šta donosi sutrašnji dan”, “Napad samo što nije počeo”... Kao primjer “Pobjedinog” “ratnog novinarstva”, citiramo dio jednog izvještaja iz Herceg-Novog. Izvještaj sa “uzavrele administrativne crnogorsko-hrvatske granice” od 27. septembra, objavljen je na prvoj, odnosno, petoj strani lista. Na prvoj ima naslov - “Lekcija ustašama”, a na petoj - “Garda puca - Armija uzvraća”: “Mrak je već pao, magla pritisnula okolo pogranična brda, a artiljerijska oruđa u predjelu kasarne Prevlaka, koja je u proteklim noćima bila glavna meta ustaškim snajperistima i tobdžijama, ćute. Nema potrebe da se oglašavaju. Danas su vojnici ostatke ustaške bande potisnuli iz glavnog uporišta kod crkve sv. Spasa u selu Vitaljina. Iza bjegunaca, spremnih na mučka ubistva, ostale su mine teške i do 400 kilograma, “molotovljevi kokteli”, lično naoružanje i velika količina municije... Vojska je u selu Vitaljina, čije mještane je potpukovnik Miroslav Telebak pozvao da se vrate u svoje domove,

---

⁵¹ “Pobjeda”, br. 9275, 27.09.1991, “Razbijeni Tuđmanovi gardisti”, str. 1.

pretražuje teren. Hrvatski oružnici su se povukli u Molunat i prema Grudi. Vidaju rane i prebrojavaju mrtve. Ako im je do plaćeničkih leševa uopšte stalo. Čekaju novu priliku za mučki napad. Možda im dosadašnje lekcije iz vještine ratovanja nijesu bile dovoljne. Lakše je klati nezaštićeno srpsko stanovništvo. Ali takvog nema na ovoj teritoriji... Oružani sukobi u pograničnim djelovima dubrovačke opštine ne prestaju. Svakodnevno ih izazivaju ustaški zlikovci i plaćenici... Podmukli hici iz snajpera sa prigušivačem brzo su otkriveni, pa je uslijedila zaslužena kazna... Nad Herceg-Novim, koji će, vjerovatno, i noćas biti zamračen, spušta se noć. Kratkotrajno primirje na uzavreloj granici traje. Do sljedećeg časa, vjerovatno.”⁵²

U narednom izvještaju sa “uzavrele granice”, reporter “Pobjede” obavještava o novim provokacijama hrvatskih snaga i poručuje da se prekid borbenih dejstava veoma teško podnosi, jer dobrovoljci i ugroženi narod ne žele više da čekaju i da trpe neizvjesnost. Jer, “s jasno definisanim neprijateljem treba se konačno obračunati”. Shodno tome, i naslov izvještaja je - “Zatišje zateže nerve”. Reporter “Pobjede” iznosi i alarmantnu vijest da su se ustaške trojke pokušale ubaciti na teritoriju opštine Herceg-Novi, sa namjerom da kolju civilno stanovništvo. Naravno, otkriveni su i rastjerani. O svemu tome na prvoj strani “Pobjede”: “Vatrene naprave ćute, ustaški zlikovci vidaju rane i sabiraju mrtve. Brojke ne saopštavaju, po već ustaljenoj navici. Plaćenici se ne broje. Ni na spiskovima za devizne plate koje, obično, ne dočekaju. Zatišje može da se i pametnije iskoristi. Za konsolidaciju preostalih snaga, za ubacivanje ozloglašanih trojki među civilno stanovništvo, za kakvo-takvo dokazivanje ustaške premoći. Po mogućnosti, nad nezaštićenim vratovima nebranijenih staraca. Sinoć su, kako smo obaviješteni, ustaše u manjim grupama pokušale da uđu na teritoriju hercegnovske opštine. Otkriveni su u Sutorini. Nakon vatrene opomene, razbježali su se. Spasile su ih magla i neprozirna noć. Ali sama činjenica da su njihove trojke spremne na već viđene zločine, onespokojava građane Herceg-Novog. U svakom slučaju, ustaše će morati da sačekaju neku

---

⁵² “Pobjeda”, br. 9276, 28.09,1991, “Lekcija ustašama” i “Garda puca - Armija uzvraća” (M.Vico), 1, 5.

povoljniju priliku u, od prije dvije noći, zamračenom Herceg-Novom. Teško je vjerovati da će da je dočekaju. Mnogo opasnije od ustaške vatre je već prenapregnuto višednevno iščekivanje vojnih rezervista. Živci su pri kraju, očekuje se rasplet. Svakodnevna pucnjava, sa ograničenim dometom, više ničemu ne vodi. S jasno definisanim neprijateljem treba se konačno obračunati. Bar tako kažu rezervisti s kojima smo danas razgovarali... Bez obzira na eventualno naređenje, koje možda neće ni da stigne, u jedinicama JNA je sve više dobrovoljaca, među kojima ima i žena. Dobrovoljci, a ni već ugroženi narod koji živi u poluratom stanju, ne žele da čekaju. Zatišje zateže nerve.”⁵³

Tih je dana reporter “Pobjede”, koji priželjkuje malo više vojničke odlučnosti, obišao sa pripadnicima specijalne jedinice MUP-a Crne Gore “vatrenu liniju”, gdje se uvjerio da “ustaše potežu mučki i iznenada, kako im i dolikuje”, a da među pripadnicima naših jedinica koje je posjetio, vlada “opšte raspoloženje” i riješenost da se bore “do zadnjega”.⁵⁴ Pored njegove reportaže objavljene su i reportaže sa ostalih kriznih područja - Istočne Hercegovine, Slavonije i Krajine. Sve četiri reportaže imaju zajednički nadnaslov - “Naši reporteri među braniocima Jugoslavije”.

U vrijeme prvih sukoba na crnogorsko-hrvatskoj granici, svoje mišljenje o nastaloj krizi i o mogućnostima njenog prevazilaženja saopštavali su preko stranica “Pobjede” i čelni ljudi crnogorske vlasti. Njihovi stavovi o ovom sukobu i ovoga su puta, kako je to i logično, bili identični stavovima koji su dominirali na stranicama “Pobjede”, te su, stoga, predstavljali matricu na kojoj je formiran odnos redakcije “Pobjede” prema konkretnom problemu. Uostalom, to je i prirodno za državno, odnosno, režimsko glasilo, pa zato i nije otkriće kada se utvrdi da vlast i čelni ljudi jednog državnog glasila, tj. oni koji zvanično kreiraju njegovu uređivačku koncepciju, misle o određenom političkom problemu identično, ili gotovo

---

⁵³ “Pobjeda”, br. 9277, 29.09.1991, “Zatišje zateže nerve” (M.Vico), str. 1.

⁵⁴ Isto, “Noć do jutra” (M.Vico), str. 7

identično, kao i politička grupacija na vlasti. Čelni ljudi državnog glasila i dolaze na te čelne pozicije zato što tako misle, ili zato što pristaju da tako misle. Njihov je zadatak da na odgovarajući način, manje ili više direktno, saopšte “zvanične stavove” i da ih maksimalno popularišu. Izjave tadašnjih čelnih ljudi crnogorske vlasti o ovim pograničnim sukobima, potvrđuju to pravilo i tu povezanost. Dakle, stavovi čelnih ljudi crnogorske vlasti o sukobu na crnogorsko-hrvatskoj granici jesu i stavovi redakcije “Pobjede”. I obratno.

Tako je, recimo, M.Đukanović, predsjednik Vlade Crne Gore, izjavio da je “nerealno očekivati postojanje državne zajednice Jugoslavije u postojećim okvirima”, te da stoga treba što prije početi razgovore o stvaranju nove državne zajednice. Podržavajući njegovo stanovište, M.Bulatović, predsjednik Predsjedništva Crne Gore, smatra da stvaranje te nove države treba, u prvom redu, da pokrene pitanje korekcije postojećih republičkih granica.⁵⁵ Shodno tom Bulatovićevom stavu, sve međurepubličke granice jesu administrativne, a ne državne granice. Bulatovićeva izjava objavljena je u “Pobjedi” od 26. septembra, a već od 27. septembra svi izvještaji o sukobu oko Prevlake imali su nadnaslov - “Na administrativnoj crnogorsko-hrvatskoj granici”. Do ovog datuma, kao što smo ranije naveli, svi izvještaji su imali nadnaslov - “Na granici Crne Gore i Hrvatske” ili tome slično, uglavnom bez riječi “administrativna”.

O “aktuelnoj političko-bezbjedonosnoj situaciji u zemlji” govorio je i generalni sekretar DPS-a - S.Marović, poručujući da “Mir moramo sačuvati”, ali i da mobilizaciju treba podržati. O gore navedenoj situaciji Marović kaže: “Naša je odgovornost da sačuvamo mir u Crnoj Gori i da se u njoj svaki građanin osjeća sigurnim i bezbjednim. Zato je mir jedino rješenje. Međutim, u našim zalaganjima nećemo i ne želimo prihvatiti nijedno rješenje koje bi Crnu Goru dovelo u nepovoljniji položaj nego onaj koji ima sada. Ali, nećemo ni jednom narodu, ni jednoj republici ponuditi i tražiti ono

---

⁵⁵ “Pobjeda”, br. 9274, 26.09.1991, “Jednaka prava za sve”, str. 7.

što ne smatramo da bi trebalo od nas tražiti... Nijedna demokratska politika, a pogotovo ona koja za sebe tvrdi da je najdemokratskija, ne može da pravda tolike žrtve. Hrvatska nacionalna politika je proizvela probleme, sukobe, smrt i ratove. Ona je, zlo i mržnju, prije svega, donijela svom narodu, zato je aktuelna hrvatska vlast i temelj jugoslovenske krize... U Crnoj Gori postoje dvije političke javnosti. Jedna je ona koja vjeruje hrvatskoj vlasti, a druga ona koja joj ne vjeruje. Ona prva, iako to ne želi da prizna, ali objektivno svojim ponašanjem pokazuje takvu tendenciju, organizuje mitinge za mir...”⁵⁶

Pored osvrta na aktuelnu situaciju, generalni sekretar DPS-a je na Tribini svoje partije izrekao i nekoliko afirmativnih sudova o “Pobjedi”: “Prema “Pobjedi” se ljudi ponašaju kao prema rijetkoj robi. Svi bi htjeli da je imaju. No, njena cijena je visoka. To je novina koja mora biti od interesa za sve građane. Nervoza pojedinih političkih prvaka i partija nastaje, pretpostavljam, i zato što je narod hoće.”⁵⁷

I posljednjeg dana septembra, dr B.Kostić, potpredsjednik Predsjedništva SFRJ, iznio je svoje mišljenje o “aktuelnoj političkoj situaciji”. On je, kao i nekoliko puta do tada, optužio hrvatsku vlast da je glavni uzročnik sukoba, a zatim ponovio svoj poznati stav da se Crna Gora brani daleko izvan svojih granica: “Kada bi hrvatsko vrhovništvo iskreno prihvatilo primirje na koje se više puta obavezivalo, siguran sam da bi u Jugoslaviji konačno zavladao mir. Ali, umjesto deblokade kasarni, обруč se sve više steže. Vojnici danima ostaju bez struje, vode, hljeba... Zato moramo prije svega da tu našu djecu zaštitimo, jer nijesu to samo srpska djeca kako neki tvrde, nego momci iz svih krajeva zemlje... Istina, možemo različito politički misliti, ali je istorija dokazala da se Crna Gora oduvijek branila izvan sopstvenih granica, i tako borila za svoju slobodu. Da je bilo drugačije - danas možda Crne Gore ne bi ni bilo. Sticajem okolnosti JNA, pa i naši rezervisti danas brane ugroženi srpski narod, ali sam ubijeden da bi ova armija zaštitila i druge narode ili djelove naroda da je to potrebno...”⁵⁸

---

⁵⁶ “Pobjeda”, br. 9275, 27.09.1991, “Mir moramo sačuvati” (D.Bošković), str. 7.

⁵⁷ Isto, “Narod hoće “Pobjedu””, str. 7.

⁵⁸ “Pobjeda”, br. 9278, 30.09.1991, “Rat bez objave”, str. 1.